

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר'
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

האשה
החשובה רודפת
צדקה וחסד
מרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א ♦ לע"נ הר"ד מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 951

מסכת סנהדרין כ"ח - ל"ד ♦ נגעים י"ב, ו' - י"ג, א'

בס"ד, כ"א אב תשע"ז

השבוע בגליון

- למי הזכות למנוע תפילה בציבור וקריאת התורה?
- מדוע אין רשות לחלוק על תנאים ואמוראים?
- קבלת חכמי ישראל אחר חתימת המשנה והתלמוד

העדים השקרנים שהתגלו על ידי הגאון מוילנא זצ"ל

- 3 נושאים הלכתיים הנובעים ממשפט בן 9 מילים
- תשלום מיסים על ידי תלמיד חכם
- נטילת שکر על ידי תלמידי חכמים

דבר העורך

סיפורו של נהג

הרה"ג ר' א. ל. שליט"א, מרבני בית מדרשו, חזר לבני ברק משיעורו הקבוע בראשון לציון ובפיו הדברים הבאים.

ביום רביעי אחד, ישבתי בבית הכנסת בשכונת נאות שקמה בראשון לציון, והייתי עד לזו שיח הבא בין שניים ממשתתפי שיעורו של הרב אליהו כהן שליט"א, מחבר ספר "אוצרות התורה".

אחד המשתתפים נעדר מן השיעור, זמן רב ככל הנראה, לפי התשואות שבהן התקבל על ידי רעיו לשיעור, וחבירו לספסל התעניין לפשר העדרותו.

- **עסקים?** השיב הלה ביבושת.

- **עסקים?** תמה השואל, בשביל עסקים אתה מפסיד את השיעור הקבוע שלנו, פעם בשבוע? אני לא מבין אותך. באמת.

ראה, אמר בפשטות וטפח על חזהו, אני נהג מונית. מאז שהתחלתי להשתתף בקביעות בשיעור שלנו, בכל יום רביעי, קיבלתי על עצמי חוק ולא יעבור, שלעולם לא אבטל את הקביעות שלי לתורה בגלל עסקי המונית.

לפני מספר שבועות, הוא נשען אחורנית ועיסה את גבו, קיבלתי הזמנה לבצע נסיעה לבית הניתבות בן

דף כז/ב וקבליה לכרגיה דכוליה שניה

3 נושאים הלכתיים הנובעים ממשפט בן 9 מילים

גמרתנו מספרת, כי רב פפי, שנכח בפני בית דין שזן בעניינו של אדם בשם בר חמא, הוכיח לבית הדין כי לא ניתן לחייב את בר חמא בדין. בעקבות כך יצא בר חמא זכאי בדין, ובתום הדיון, אומרת הגמרא, "קם בר חמא נשקיה אכרעיה, וקבליה לכרגיה דכולי שניה". כלומר, בר חמא נשק את רגליו של רב פפי והבטיחו, כי ידאג לכך שמיום זה ואילך לא יסבול רב פפי מעול מיסי המלך. משפט קצר זה: "קם בר חמא נשקיה אכרעיה, וקבליה לכרגיה דכולי שניה", נידון בהרחבה בספרי הפוסקים בהקשר שלושה נידונים הלכתיים נפרדים לחלוטין זה מזה: א. תשלום מיסים על ידי תלמיד חכם. ב. שוחד מאוחר. ג. עבדו אלו דברים רשאי תלמיד חכם ליטול שכו.

תשלום מיסים על ידי תלמיד חכם: נחלקו הראשונים, אם תלמיד חכם פטור מתשלום כל המיסים המוטלים על ידי המלך (רא"ש ב"ב פ"א ס"י כ"ו), או שמא פטור הוא ממס כללי המוטל על הציבור, אך לא ממסים הנגבים לפי הכנסתו של כל אדם מיגיעתו האישית או מרכושו (ר"ן ב"ב ח"א ד"ה "בלר"). לכאורה, מוכח מגמרתנו, כי רב פפי, שתלמיד חכם היה, שילם מס "כרגא" שהוא מס אישי. אולם, יש המבארים, כי אמנם הציבור שילם את מיסיו של רב פפי, אלא שבר חמא ביקש לשלם מס זה בעצמו, כדי ש"לא יצטרך רב פפי להחזיק טובה לציבור" (בית יוסף י"ד סי' רמ"ג וע"ש ע"ד).

שוחד מאוחר: תורתנו אוסרת על דיין ליטול שוחד מאת בעלי הדין הניצבים בפניו, אך איסור התורה אינו כולל קבלת מתנה מהם **לאחר פסק הדין**, מאחר שמתנה זו אינה בגדר "שוחד". והנה, למרות שבסוגייתנו בר חמא ביקש להיטיב עם רב פפי רק לאחר שנפסק דינו, כתב הרא"ש, שלכאורה, טובתו של בר חמא נחשבת כ"שוחד מאוחר", האסור מדרבנן (פלפולתא חריפתא), אלא, מאחר שתלמידי חכמים פטורים ממיסים, ממילא כלל לא היה מוטל על רב פפי לשלם מס זה כי אם על הציבור, ולפיכך, מסיק הרא"ש, אין מקרה זה נחשב כשוחד מאוחר. פסיקתו זו של

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' **יוסף פרושינובסקי** ז"ל ב"ר שמואל זיינביל זצ"ל
במלאות שלושים לפטירתו, נלב"ע כ"ג תמוז תשע"ז **תנצב"ה**
הונצח ע"י אחיו ידידו ר' **שמחה רשף** הי"ו ומשפ' שיחיו - גבעתיים

לעילוי נשמת

מרת **ברוריה חסידה שורץ** ע"ה
ב"ר משה ישעיהו גוטוטר ז"ל
נלב"ע כ"ד באב תשנ"א
תנצב"ה
הונצחה ע"י ידידו
הר"ד **משה שורץ** ומשפ' שיחיו - רעננה

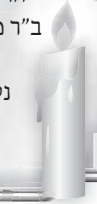
לעילוי נשמת

מרת **שרה רבקה וסרצוג** ע"ה
ב"ר אהרן אליעזר ז"ל
נלב"ע כ"ג מנחם אב תשל"ב
תנצב"ה
הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **מנחם ספרברג** ז"ל
ב"ר מרדכי שמעון ז"ל לילד ירושלים,
מייסד יקבי אפרת
נלב"ע כ"א מנחם אב תשס"ח
תנצב"ה
הונצח ע"י בני משפחתו שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **ורדה שניצר** ע"ה ב"ר מאיר ז"ל
נלב"ע כ"ה מנחם אב תשס"ב **תנצב"ה**
הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

הרא"ש בדבר האיסור ליטול "שוחד מאוחר", משמשת כמקור לפסק הלכה שכתב הרמ"א (שולחן ערוך חו"מ סי' ל"ד סעי' י"ח): "דיין שדן כבר, ובא הבעל דין ליתן לו מתנה על שהפך בזכותו, אסור לו לקבלו. כן משמע מאשר"י [הרא"ש] סוף פרק זה בורר".

נציין, כי מדברי הרא"ש עולה חומרה נוספת, כי למרות שרב פפי לא היה דיין אלא חכם שטען לזכות בר חמא, מכל מקום, לדעת הרא"ש, אין הוא רשאי ליטול שוחד, משום שפסיקתו ההלכתית שימשה את הדיינים לפסוק לזכותו של בר חמא, ועל ידי כך הוא נחשב כאחד מהם (שו"ת "תורה לשמה" סי' שמ"ה). אכן, מאחר שרב פפי לא שימש כדיין, חולק התשב"ץ (שו"ת ח"א סי' קמ"ה וכ"כ הרמ"ה בסוגייתו) וסובר, כי בכל מקרה לא היה עליו להמנע מליטול את המתנה, שכן, האיסור לקבל שוחד מוטל על הדיין בלבד [עוד בעניין שוחד, ראה ב"מאורות הדף היומי" כרך ד' עמוד רכ"ה ובגליון 149].

נטילת שכר על ידי תלמידי חכמים: תשובתו זו של בעל התשב"ץ כלולה בקובץ מכתבים שהוא פרסם לקהל הרחב בנושא אחר לחלוטין. בתקופתו, לפני כשש מאות שנה, תלמידי חכמים רבים נקלעו למצוקה כלכלית קשה, אחר שקהלם היה סבור כי עליהם למלא את תפקידם ללא נטילת שכר כלל. לפיכך, טרח בעל התשב"ץ לקבץ הוכחות "כאשר יראוני מן השמים ומהגמרא וממקומות אחרים" על המלאכות והמטלות שתלמיד חכם רשאי לקבל עליהן שכר. בין היתר, הוא מציין את רב פפי, שקיבל שכר עבור פסיקתו שזיכתה את בר חמא, ומסיים בעל התשב"ץ "והנה נתבאר זה הענין הרביעי והוא, שיש דברים שהחכם יש לו רשות ליטול מהם שכר ואין לו לחוש לכלום" (סי' קמ"ה).

דף כט/א אם נמצאו דבריהן מכווין

העדים השקרנים שהתגלו על ידי הגאון מוילנא זצ"ל

דייני בית הדין חייבים לדון דין אמת לאמיתו, ולפיכך עליהם לפקוח עין על העדים, על בעלי הדין ועל כל פרט ופרט העשוי לגלות על פגם במהימנות העדים או בעלי הדין. מעשה ביהודי אחד מיהודי וילנא, שנטפלו אליו אנשים רשעים והעלילו על בתו עלילות שווא, עד שבית הדין נטה לגזור על בעלה לגרשה. הלך האיש והשיח את צערו לפני הגאון מוילנא. אמר לו הגר"א: "אוכל לעזור לך רק אם הדיינים והעדים יבואו לבית מדרשי, וישובו להעיד בפני". כך נעשה, ונערך "מושב בית הדין" בפני הגר"א. העדים העידו בזה אחר זה, וכשגמרו להעיד, נזף בהם הגר"א עד שפניהם חפו והודו העדים כי שקר דיברו.

לדייני בית הדין גילה הגאון כי הוא הבחין שדברי העד השני תאמו להפליא את עדותו של הראשון, ולשון שני העדים היתה זהה. סביר להניח, כי אף אם שניהם ראו את המעשה, כל אחד מהם יספרו בסגנונו האישי. אין זאת, אלא שהם תיאמו את העדות ביניהם ורמאים הם ("קריית אליהו"). אכן, הטור (חו"מ סי' כ"ח) מביא בשם הירושלמי, כי כאשר רב היה יושב בדין, "כשהיה רואה עדים שהיו אומרים עדותן מכוונים בלשון אחד, היה חושש שמא משקרים ובעצה כיונו לשונם אחת והיה חוקר ודורש אותם, אבל אם לא היו אומרים ממש בלשון אחד אלא זה אומר בכה וזה אומר בכה רק שתהא עדותן מכוונת בלא הכחשה לא היה דורש כל כך".

מפי השמועה מוסיפים, שהגר"א ציין כי דין זה מדויק ממשנתנו האומרת שלאחר שבדקו עד אחד, בודקים את העד השני, ו"אם נמצאו דבריהן מכווין נושאין ונותנין בדבר". לכאורה, המילה "נמצאו" מיותרת. מה היה חסר לו היה כתוב "אם דבריהם מכוונים"? אין זאת, אלא משום, שהמילה "נמצאו" מרמזת לכך שעדים כשרים למהדרין הם אלו אשר עדויותיהם אינן תואמות לחלוטין, ועל בית הדין "למצוא" את הדמיון ביניהם. על עדים אלו אומרת המשנה, שטובים הם. לעומת זאת, עדות מסוג זה שנאמרה לפני הגר"א, כה תואמת היא, עד שהדבר בולט לעין ואין צורך "למצוא" דמיון בין עדויותיהם. עדים שכאלו, יש לבדוק אחריהם היטב ("מרגליות היס" ו"עניינים למשפט").

דף לא/ב כופין אותו ודן בעירו

למי הזכות למנוע תפילה בציבור וקריאת התורה?

ה"שולחן ערוך" מונה בחלק אורח חיים את דיני השבת והלכותיה, ובסי' של"ט סעי' ד' הוא מציין, כי בשבת אסור לדון דין תורה. על כך מוסיף בעל ה"מגן אברהם" (ס"ק ג'): "אין מסדרין טענות בשבת, ור"ג תיקן שלא לבטל התמיד בשבת". מה פשרו של משפט זה? כיצד זה שורבב קרבן התמיד להלכות אלו?

בעל ה"שלטי גיבורים" בסוגייתנו (דף ט/ב מדפי הרי"ף) דן במנהג מעניין שרווח בתקופת הגאונים והראשונים בארצות אשכנז וספרד, לפיו, אדם שביקש לתבוע את חברו לדין תורה והנתבע סירב להענות לו, היה מונע את התפילה בציבור ואומר "אני כולאו עד שיעשו לי דין" (מבוא לראבי"ה), או שמנע את הקריאה בתורה בציבור, ובכך דרבן את בני הקהילה להתערב בדבר ולגרום לסרבן להסכים ולהופיע לדין.

יסודו של מנהג זה בתקנת הגאונים (מחזור וויטרי עמ' 758), ורבים מן הראשונים והפוסקים (רמ"א או"ח סי' נ"ד סעי' ג', וח"מ סי' ה' סעי' ב', ושם סוף סי' י"א בסמ"ע ועוד) דנים בו. ככל הנראה נועדה תקנה זו לסייע לעשוקים ולנרדפים מפני בעלי דין אלימים, ופעמים בוטלה התפילה בציבור או הקריאה

גוריון. מאתים וארבעים שקל טבין ותקלין. ככה, אמר תוך כדי הכאה באצבע צרדה, מאתים וארבעים שקל על נסיעה אחת. לפתע נזכרתי שבאותה שעה מתקיים השיעור הקבוע שלנו. מיד יצאתי קשר עם חבר לעבודה, ומסרתי לו את הנסיעה. שיהיה לו לבריאות. אני לא מוותר על השיעור.

שמע. למחרת בבוקר עלה תייר על המונית שלי. בקושי הבנתי אותו. הוא ידע עברית כמו שאני יודע אנגלית. הוא חזר על אותו משפט כל הזמן, עד שקלטתי שהוא מבקש להגיע למגדלי עזריאלי. הגענו. הוא שלף את הארנק שלו והראה לי שיש לו דולרים בלבד. התחלתי לסמן לו בידיים כמה דולרים מגיעים לי, והוא ואן, טו, טו, סרי, התווכח על כל סנט. הוצאתי עיתון, ניסיתי להראות לו את שערו היציג של הדולר באותו יום, ולחשב איתו יחד את הסכום המגיע לי על פי הנקוב במונה, והוא בשל: וואן, טו, סרי וואן. נכנעת. שיתן כמה שיתן, רק שיניח לי עם הואן טו שלו.

אתה שומע? אה? הוא יצא מהמונית, התחלתי להשתלב בתנועה ולפתע הבחנתי בשטר מקומט על המושב שלידי. היה זה שטר של חמישים דולרים!

מיד החלפתי הילוך, נסעתי רוורס כדי לאתר אותו, אבל הוא כבר נעלם.

שאלתי את הרב שלי, והוא אמר לי שאני יכול לקחת את השטר לעצמי, כי כסף שאבד ואין עליו סימנים, בעליו מתייאשים ממנו וכל המוצאו רשאי לקחת אותו. אתה זוכר, זה מה שלמדנו בבבא מציעא.

אתה מבין? אמר וטפח בחזקה על כתפו של רעהו, עסקים. אה? אנחנו עושים עסקים? הקב"ה הוא עושה הכל. תעשה חשבון, אתה איש עסקים - לא הפסדתי כלום.

הוא אמר את דבריו בתמימות ובפשטות כנים, עד שאי אפשר היה להבין, כיצד אפשר לנהוג אחרת, תרתי משמע.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. ספק: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

ברכת התורה, העורך

פנינים

דף לא/א דין גלי רזיא

לשאת שתי נשים

בישיבת וואלאזין נהגו המזכירים לפתוח את מכתבי התלמידים, שמא ימצאו בהם דברים אשר לא כדת... פעם אחת ניגש מזכיר הישיבה אל אברך ששהה בגפו בישיבה, כנהוג באותם ימים, ואיחל לו "מזל טוב" מאחר שבמכתב שהגיע מביתו נאמר, כי אשתו ילדה לו בת. אותו אברך היתמם ושאל: "מאיזו אשה, מן הראשונה או מן השנייה?" המזכיר נדהם ולבסוף הגיב בתמיחה: "הלא חרם דרבינו גרשום הוא, שלא לשאת שתי נשים?" החזיר האברך בהתרסה "ועל פתיחת מכתבים שלנו, אין חרם דרבינו גרשום?"... ("הזהרו בכבוד חבריכם").

דף לב/א דיני נפשות מתחילין מן הצד

ענוה שלא במקומה

חז"ל מספרים (גיטין נו/א), כי בר קמצא הטיל מום בקרבן שנשלח על ידי המלך לבית המקדש בירושלים, ואף על פי כן סברו חכמים להקריבו

בתורה בציבור לימים רבים (עיי' "אור זרוע" הל' שבת סי' מ"ה).

תקנה זו נוצלה יתר על המידה ושיבשה את חיי הקהילה, עד שרבינו גרשום מאור הגולה הגבילה וסייגה בתקנות ובחרמים, לפיהם אין ה"קובל" [כך כינויו בראשונים] רשאי לבטל, אלא את תפילת ערבית. אם עשה כן ג' פעמים ולא נענה, הותר לו לעכב את הכנסת ספר התורה לארון הקודש בימי שני וחמישי. רק לאחר מכן הותר לו לעכב את הקריאה בתורה בציבור, ואם בכל אלו לא היה כדי לרכך את עורפו הקשה של הסרבן, רשאי היה ה"קובל" לעכב את התפילה בכל בתי הכנסת שבעירו.

זהו, איפוא, פשר דברי ה"מגן אברהם" **"ור"ג תיקן שלא לבטל התמיד בשבת"**. כלומר, רבינו גרשום מאור הגולה תיקן, כי בשבת ה"קובלים" לא יבטלו את התפילה המכונה "תמיד" [כקרבן תמיד] (עיי' "משנה ברורה" סי' של"ט ס"ק י"א).

אמנם, מנהג זה אינו נוהג כבר שנים רבות, אך במקרה יוצא מן הכלל המליץ הגאון בעל "קהילות יעקב", הסטייפלר זצ"ל, לרב מסויים לעכב ואף לבטל את הקריאה בתורה בבית הכנסת, כדי לעורר את הציבור על ענייני כשרות שונים. הסטייפלר זצ"ל מעיר, שאין לבטל את הקריאה בתורה במשך כל השבת ולקרוא את הפרשה בשבוע הבא, אלא יש לנהוג כדברי ה"דגול מרבה" (המובא ב"משנה ברורה" סי' קל"ה סעי' ב'), ולעכב את הקריאה בתורה עד תפילת המנחה של אותה שבת ("קריינא דאגרתא" ח"א מכתב קע"ח).

דף לג/א טעה בדבר משנה חוזר

מדוע אין רשות לחלוק על תנאים ואמוראים?

סוגייתנו עוסקת בבירור דינו של דיין שטעה ופסק שלא כדיון, וקובעת, כי "טעה בדבר משנה - חוזר". כלומר, פסק דין שסותר את דברי המשנה אינו תקף כל עיקר.

הראשונים (רא"ש סי' ו' ובעל המאור) מבארים, כי לא רק פסק דין שסותר "דבר משנה" אינו תקף, אלא, כל אימת שפסק הדין סותר הלכה שהדיין אינו רשאי לחלוק עליה, בטל פסק דינו. משום כך, לדעת הראב"ד (ועוד, רא"ש שם), דיין שפסק שלא כפסקי הגאונים, דינו כ"טועה בדבר משנה", שכן, אין לחלוק על דבריהם. בנוסף לכך, כתב הרא"ש (שם), גם כאשר מותר לדיין לחלוק על אותו פוסק, עשוי הוא להיחשב כ"טועה בדבר משנה", וזאת, אם בזמן שהכריע את הדין, הוא לא ידע את דברי אותו פוסק, ולו היה יודעם, היה חוזר בו.

כיצד זה נוצרה מוסכמה ברורה, לפיה לפוסקים בני הדורות המאוחרים אין רשות לסתור את פסקיהם של בני הדורות הקודמים להם, עד שסטייה מדברי המשנה מוגדרת כ"טעות"? כמו כן, מדוע אין אמורא רשאי לחלוק על תנא, כפי שפעמים רבות אנו נוכחים בעת לימוד הגמרא שדברי אמורא מסויים נדחים כאשר הם סותרים משנה או ברייתא? היררכיה זו, מי יצרה? התשובה לשאלה זו נחלקת לשניים - מעמדם של המשניות והתלמוד הבבלי, ומעמד הפוסקים הראשונים לעומת הפוסקים המאוחרים להם.

קבלת חכמי ישראל אחר חתימת המשנה והתלמוד: בחיבורו "כסף משנה" על הרמב"ם (הל' ממרים פ"ב הל' א') כתב מרן רבי יוסף קארו: "ואפשר לומר, שמיום חתימת המשנה קיימו וקבלו, שדורות האחרונים לא יחלקו על הראשונים, וכן עשו גם בחתימת הגמרא, שמיום שנחתמה לא ניתן רשות לשום אדם לחלוק עליה". כלומר, קבלה כללית התפשטה באומתנו שאין לערער אחר חכמי המשנה והגמרא. ואכן, הרמב"ם בהקדמתו לספרו "משנה תורה" הוא ה"יד החזקה" כתב: "אבל כל הדברים שבגמרא הבבלי חייבין כל ישראל ללכת בהם וכופין כל עיר ועיר וכל מדינה ומדינה לנהוג בכל המנהגות שנהגו חכמי הגמרא ולגזור גזירותם וללכת בתקנותם. הואיל וכל אותם הדברים שבגמרא הסכימו עליהם כל ישראל. ואותם החכמים שהתקינו או שגזרו או שהנהיגו או שדנו דין ולמדו שהמשפט כך הוא, הם כל חכמי ישראל או רובם והם ששמעו הקבלה בעקרי התורה כולה דור אחר דור עד משה רבינו עליו השלום".

הפער שבין דורות ראשונים לדורות אחרונים: מה טיבה של קבלה זו שקיבלו על עצמם חכמי ישראל והאומה כולה את המשנה ואת התלמוד הבבלי? ה"חזון איש" (קובץ עניינים הערות החזון איש אות ב') מבאר, כי "לא טובה וחסד עשו עם הראשונים, אלא האמת חייב אותם". כלומר, אחר חתימת המשנה ואחר חתימת התלמוד נוכחו החכמים לדעת כי קיים פער רב ביניהם ובין הדורות שקדמו להם, ולפיכך הם הכירו כי אין הם יכולים לחלוק על דעת קודמיהם.

הגאון רבי אלחנן וסרמן הי"ד (שם, תשובה להערות הנ"ל) מעיר, כי אין הדברים מספיקים. שכן, פעמים גם בדורות מאוחרים מצוי גברא רבה שנחשב כשווה ערך לחכמי הדורות שקדמו לו, וכדוגמה נציין את דברי הגר"ח מוואלאז'ין, כי יתכן שמדרגת הגר"א היתה כרשב"א ואולי גם כרבו הרמב"ן. כן ידוע שהעידו על רב האי גאון כי גדול היה מכל הגאונים, אף שהיה אחרון להם בזמן. האם איש כזה יוכל לחלוק על קודמיו? בגמרא לא הוזכרו חילוקים, כמעט, בדבר. על כורחנו שישנו טעם נוסף.

משום כבוד מלכות, או לחילופין, להרוג את בר קמצא, אך חזרו בהם לאחר שרבי זכריה בן אבוקולס חייה דעתו נגד עשיית מעשים אלו. על כך אמר רבי יוחנן ש"ענוותנותו של רבי זכריה בן אבוקולס החריבה את ביתנו ושרפה את היכלנו והגליטנו מארצנו", שכן בעקבות כך כעס המלך ובא על ירושלים לכובשה.

מה עניין ענוה לכאן? הגר"א מוילנא זצ"ל מבאר זאת לפי האמור בסוגייתנו, כי "דיני נפשות מתחילין מן הצד", היינו, מן הקטן שבסנהדרין, משום שאין לחלוק על דעתו של ראש הסנהדרין.

ניתן, איפוא, לומר, כי חכמים סברו שלא כדעת רבי זכריה בן אבוקולס, אלא שלא יכלו לחלוק עליו משום "לא תענה על רב". אלא שעדיין קשה, הרי יכלו לומר את דעתם לפניו? אלא שענוותנותו של רבי זכריה בן אבוקולס, הביאה אותו לישוב מן הצד, כי מאן להחשיב את עצמו, ומיד כשהחלו בשמיעת דעות חברי הסנהדרין חייה הוא את דעתו, ולא יכלו עוד לחלוק עליו... ("דברי אליהו").

דף לב/ב צדק צדק תרדף

האמת יסוד הכל

דרש רבי בונים מפשיסחה זצ"ל: גם הרדיפה אחר הצדק צריכה להיות בצדק, ולא בשקר חלילה... **ועוד דרש רבי בונים**, כפי שמסר החידושי הרי"ם: בשום מקום בתורה לא מצינו לשון הרחקה. החכמים לבד הם שקבעו גדרים וסייגים. כל זאת מלבד באמת ובשקר - בשקר נאמר "מדבר שקר תרחק", ובאמת וצדק נאמר: "צדק צדק תרדוף" האמת והצדק והבריחה מהשקר ומהזיוף - הם יסוד הכל... ("שפת אמת").

דף לב/ב תדחה שאינה טעונה מפני טעונה

האוטובוס קודם

ר' אברהם, בנו של הגאון רבי יעקב קמיניצקי זצ"ל, הסיע פעם את אביו בשדרות קוני איילנד שבברוקלין. בעוד הנהג ממתין ברמזור, זרוק לקראת זינוק קדימה במטרה להקדים את האוטובוס שעצר לצידו ולנסוע לפניו בנתיב היחיד הפתוח לפנייהם הופתע לשמוע את אביו אומר לו: "חייב אתה לתת זכות קדימה לאוטובוס העמוס בנוסעים, שהרי גמרא מפורשת היא: "תידחה שאינה טעונה מפני טעונה"..." (רבי עקיבא').

לעילוי נשמת

הר"ר **יוסף ברגר ז"ל**

ב"ר שלום צבי ז"ל נלב"ע כ"ג מנחם אב תשנ"ד

מחשובי מתפללי בית מדרשנו **תנצב"ה**

הנוצח ע"י משפחות לוסיטיג וקוק שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **אסתר רחמים ע"ה**

בת עדינה ע"ה נלב"ע כ"ד אב תשל"ב

תנצב"ה

הנוצחה ע"י המשפחה שיחיו

"התחברתי והרגשתי את מתיקות התורה"

בדרך, בבית, בעבודה,

24 שעות

ביממה

מתחברים לשיעור
המרתק

להאזנה חייגו:

073-2951342

למסכת הנלמדת הקישו 1

בעלות שיחה רגילה

לפיכך, אומר הגאון רבי אלחנן וסרמן הי"ד, יש לבאר את הדברים על סמך הנחה מתבקשת, כי להסכמת כל חכמי ישראל יש תוקף הזהה לסמכות העליונה של בית הדין הגדול שישיב בשעתו בלשכת הגזית. אמנם, בית הדין הגדול מנה שבעים איש בלבד ולא את רוב חכמי ישראל, וסמכותו היתה מותנית בישיבתו במקומו (עיי' לעיל יד/ב). אולם, לקיבוצם ולהסכמתם של חכמי ישראל כולם, אין הגבלה דומה, ולכן יש לדבריהם תוקף בכל מקום כמו לבית הדין הגדול בשעתו. בחתימת המשנה, כמו גם בחתימת התלמוד, נקבצו כל או רוב חכמי ישראל, ולפיכך אין רשות לחלוק על אותן ההלכות שנפסקו במשנה ובגמרא (קוב"ש ח"ב, בקונטרס דברי סופרים סי' ב', ובהרחבה בקובץ עניינים עמוד קצ"ח-ר"א). [את דבריו הוא מבסס, בין השאר, על דברי הרמב"ם הידועים (הל' סנהדרין פ"ב), לפיהם, כינוס כל חכמי ישראל יכול לחדש את הסמיכה, אלא שהרמב"ם הוסיף "והם ששמעו את הקבלה בעיקרי התורה כולה דור אחר דור עד מרע"ה". ועיי' בספר "בית ישי" להגר"ש פישר שליט"א. עיי' עוד ב"קובץ שיעורים" בבא בתרא אות תרל"ג שהביא דעת הגר"ח מברסק זצ"ל שאמורא רשאי לחלוק על תנא. אלא שהגמרא מקשה כאשר דברי אמורא סותרים לדעתו של תנא, משום שאילו ידע את דברי התנא לא היה חולק עליו. וע"ע ספר "יד מלך" להגר"ד מן זצ"ל הל' ממרים].

עד כה עסקנו בהסכמה הכללית של כל חכמי ישראל בדבר מעמדם הבלתי מעורער של המשניות והתלמוד הבבלי. נותר, איפוא, לברר, את מעמדם של הפוסקים שלאחר חתימת התלמוד.

ובכן, יש הסוברים, כי דברי הגאונים שאחר התלמוד אינם הלכה ברורה ופסוקה (בעל המאור, ועיי' פיהמ"ש לרמב"ם בכורות פ"ד מ"ד). לעומתם, יש דעות כי אין לחכם, אפילו מתקופת הראשונים, לחלוק על דברי פוסקי הדורות שקדמו לו, וכדברי הרא"ש (הובא בטור חו"מ סי' כ"ה): "אפילו חכמי כל דור ודור שאחר הגאונים לאו קטלי קניא באגמי הווי". אמנם, אם בידי הפוסק קושיה איתנה המערערת את בסיס פסק ההלכה שנקבע על ידי הפוסקים שקדמו לו, רשאי הוא לחלוק על דבריהם, משום ש"כל הדברים שאינם מבוארים בתלמוד בסדרו רבינא ורב אשי יכול לסתור ולבנות אפילו לחלוק על דברי הגאונים" (רא"ש שם).

יש להדגיש, כי כל הנאמר לעיל עוסק בחכם הראוי להוראה, וברור מעבר לכל ספק, כי הבין את דברי קודמיו לאשורם טרם שביקש לחלוק עליהם. אולם, כאשר מרחק הדורות וקטנות המוחין מוכיחים כי אין אנו יורדים לעומק הבנתם של בני הדורות הקודמים, מובן מאליו, שאין לנו רשות לחלוק על דבריהם, מאחר שכדי לחלוק על דבר מה, יש להבינו (קובץ עניינים שם). **אכן, להלכה נפסק** ("שולחן ערוך" חו"מ סי' כ"ה סעי' א'), כי אין דיין רשאי לחלוק על כל דין המפורש בספרי הפוסקים שלפניו. [עיי"ש ברמ"א שהביא דעת הרא"ש הנ"ל, ועיי"ש ב"פתחי תשובה"].

חוויה רוחנית מרגשת

ספרון חודשי ללימוד יומי קצר
בכל יום משנה אחת
הלכה אחת וקטע מהגמרא

לחודש התנסות חינם!

חייג עכשיו: *3029

או שלח מייל לדוא"ל veten@meorot.co.il

